

Geer Steyn als vertegenwoordiger van de sculpturale penning

Geer Steyn behoort op dit moment tot de meest prominente vertegenwoordigers van de sculpturale penning in Nederland. In het werk van deze kunstenaar spelen beelden en penningen een even belangrijke rol. Dit is een uniek gegeven in de wereld van de sculptuur. Bij veel beeldhouwers die beide disciplines beoefenen, hebben penningen gewoonlijk een andere, aparte status. Steyns beelden en penningen zijn dit voorjaar te zien in Museum Beelden aan Zee in Den Haag. Deze expositie brengt Steyns vroege en recente werk bij elkaar en toont zo zijn zoektocht naar het begrip beeldende kwaliteit in beide genres. Dit is een goed moment om stil te staan bij de betekenis van Geer Steyn als kunstenaar en als docent aan de academie, die een sterke impuls gegeven heeft aan de voortzetting van de sculpturale traditie in de Nederlandse penningkunst.

Opleiding

Geer Steyn was al in zijn jonge jaren gegrepen door het vak beeldhouwen.

Overdag studeerde hij kunstgeschiedenis en in de avonden werkte hij op het atelier van de Amsterdamse beeldhouwer Arie Teeuwisse. Daar kwam hij veel kunstenaars tegen, onder andere Jan Meefout en Cor Hund en al gauw ontstond bij hem de wens zich meer in het vak van beeldhouwer te bekwamen. De keuze viel op de Rijksakademie. Van 1968 tot 1973 volgde hij er de opleiding tot beeldhouwer onder het toezicht van hoogleraar Piet Esser. Door het toedoen van zijn leermeester raakte hij geïnteresseerd in het maken van penningen en merkte hij dat het werken in het klein hem goed beviel. De eerste penningen uit 1970 zijn gevoelig geboetseerde portretten van vrouwen uit zijn nabije omgeving, gevolgd door de portretten van familieleden en kennissen. De invloed van de stijl van zijn leermeester is in deze vroege werken herkenbaar.

In 1973 rondde Steyn zijn opleiding af met het behalen van de zilveren Prix de Rome en zette zijn studie voort in het buitenland, om naar eigen zeggen

JADWIGA
POL-TYSZKIEWICZ

Geer Steyn, *Titia*,
1973

'een ander verhaal over het begrip beeldhouwen te horen. Het Hollandse verhaal rondom boetseren ken ik, het heeft mij gevoed en artistiek grootgebracht. Ik sta open voor een andere mentaliteit'. In het Weense atelier van de beeldhouwer Fritz Wotruba (1907-1975), die tot de pioniers van de moderne beeldhouwkunst behoort, bekwaamde Steyn zich een jaar lang in het hakken in steen. Het resulteerde in een serie beelden onder het motto 'Sculptuur als vorm van serieel denken'. Uit die tijd stamt een penning met het portret van Wotruba.

Barbara Kletter,
Uitdijend Heelal, 1997

Docentschap

Terug in Nederland legde Geer Steyn zich toe op het lesgeven op de avondschool van de Academie van de Industriële Vormgeving in Eindhoven (waar Jos Reniers zijn eerste leerling was), later op de docentenopleiding van de Gerrit Rietveld Academie in Amsterdam en vanaf 1980 samen met Frank Letterie op de beeldhouwafdeling van de Koninklijke Academie in Den Haag. Ondertussen ontving hij zijn eerste opdrachten en begon zijn beelden- en penningenoefvre uit te groeien. Steyn vatte zijn docentschap als volgt samen: 'Mijn eigen werk, de fundamentele, niet aflatende worsteling, het besef dat het ook anders kan, geeft zicht op iemands ontwikkeling. Mijn eigen beeldende ontwikkeling staat niet stil. Het lesgeven is een confrontatie waarbij de student altijd het laatste woord heeft, ook al denk ik zelf gelijk te hebben'.

Hoewel het lesgeven op de Koninklijke Academie op het beeldhouwen gericht was, wist Steyn zijn leerlingen voor penningen te interesseren. 'Gedurende het studiejaar vormden we met een kleine groep studenten een penningclub. In hun vrije tijd maakten zij penningen die eens per maand door de groep werden besproken. Hele avonden besteedden we aan dit fenomeen. Het groeide uit tot een ware passie. In juni werden de sessies afgesloten met een eigengemaakt diner. Tijdens deze bijeenkomst gaf ik eenieder mijn eigen jaarpenning cadeau. Het gevoel van saamhorigheid was groot'.

Een aantal leerlingen zoals Barbara Kletter, Mirjam Mieras, Elly Baltus, Pauline Hoeboer en Lina Hodoroaba groeide uit tot zeer bekwame penningkunstenaars. Allemaal gingen ze vanuit een open visie penningen maken, waarbij het concept centraal stond. De beperkingen van vorm, inhoud, materiaal en techniek werden losgelaten. Verpakking en presentatie vormden soms een integraal onderdeel van het geheel – een

idee dat Geer Steyn bij zijn eigen penningen introduceerde.

Barbara Kletter haalde de volgende herinneringen op: 'Geer was de meest veelzijdige docent die ons kennis liet maken met uiteenlopende verschijningsvormen van de beeldhouwkunst, zowel inhoudelijk als technisch. In het tweede jaar kwamen de vele aspecten van het ontwerpen van een penning aan de orde, waarbij het ontwerp dicht bij onze interesses lag. De opdracht die ik mocht krijgen van de Vereniging voor Penningkunst in 1997 om een experimentele jaarpenning te ontwerpen – resulterend in de penning *Uitdijend Heelal* – heb ik zeker te danken aan het door Geer op de academie hartstochtelijk aangebrachte besef van de diverse aspecten van de beeldhouwkunst – naast techniek, maatvoering en materiaal – “het intieme detail tegenover het grote gebaar” en het “staan” in meer betekenissen: in de ruimte, maar ook zoekend tussen traditie en vernieuwing, het staan in eigen tijd’.

Als academiedocent stond Geer Steyn in de traditie van zijn twee leermeesters. Net als Bronner en Esser heeft hij structureel aandacht aan het begrip penning gegeven en daardoor wakkerde hij de interesse van de studenten voor dit medium aan met als gevolg een nieuwe

generatie penningkunstenaars met grensverleggende ideeën.

Penningen

Voor Geer Steyn is een penning een klein voorwerp met gigantische impact. Het is een gevisualiseerd gebaar, je kunt hem aan een ander schenken. De penning heeft een intimiteit en inkeer, kent geen instituties, de penning is een niemandsland! Het dwingt de maker om een eigen definitie van het begrip ‘penning’ te geven. Het moet wel tweezijdig zijn: als een resultaat van een beeldend denken dat een penning extra intensiteit geeft.

In Steyns vroege werken is duidelijk de stempel van zijn leermeester Esser te vinden. Het zijn treffend geboetseerde portretten van mensen uit de nabije omgeving van de kunstenaar. De belangstelling voor de literatuur en de muziek resulteerde in een serie portretten van schrijvers en componisten, zoals Goethe, Baudelaire, Brecht, Flaubert, Joyce, Mahler en Puccini. Rond 1980 verliet de kunstenaar het bekende pad en maakte penningen opgebouwd uit losse elementen. De compositie van die vormen bepaalde voortaan het onderwerp van de penningen. Het idee van een sculpturale beleving in het klein werd grondig uitgewerkt in alle penningen

Geer Steyn, Brecht,
1978

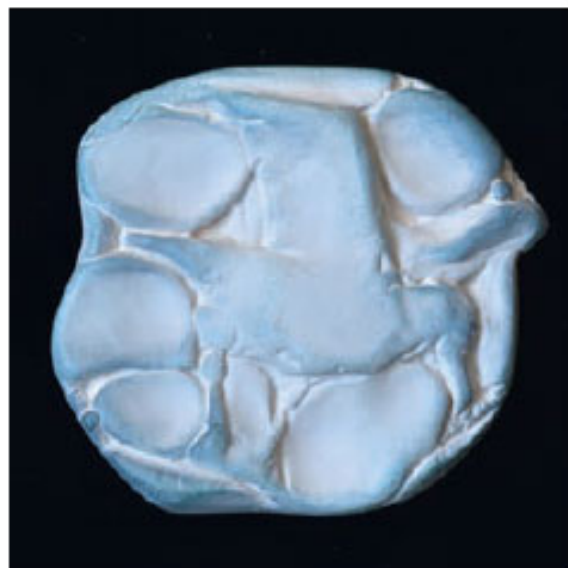
die Steyn sindsdien maakte. Daarbij was de kwaliteit van de plek op het kleine oppervlak het allerbelangrijkste gegeven.

In 1983 werd de Jaarpenning geboren: de gewoonte om jaarlijks een dier, insect of vogel tot onderwerp te kiezen. Een onverwachte ontmoeting in de natuur dient plaats te vinden en voor de inspiratie te zorgen. Daarna, als de penning klaar is, volgt er een gebaar van schenking aan vrienden en kennissen. Ieder jaar opnieuw vindt dit ritueel plaats en dat heeft voor de kunstenaar een diepe betekenis. Deze Jaarpenningen worden standaard in brons en terracotta gemaakt. De terracotta-exemplaren worden ingekleurd om de plastische werking van de beeldenaar te

versterken en de contrasten een extra accent te geven.

Vanaf 1993 werd de serie *Mensen die de twintigste eeuw gezicht hebben gegeven* geïntroduceerd. Sigmund Freud, Maria Callas, Samuel Becket, Pablo Picasso, Vincent van Gogh en Albert Einstein werden op zeer originele wijze op penningen afgebeeld. Daarbij ging ook de verpakking een belangrijke rol spelen. Door middel van die drager werd extra informatie verwerkt en een penning meer ruimte gegeven om tot de kern van de betekenis te komen. Het merendeel van het werk is op eigen initiatief tot stand gekomen. Daarnaast zijn er penningen in opdracht van een persoon, een echtpaar of instellingen gemaakt.

De kunstenaar karakteriseert zijn werk als volgt: 'Mijn penningen zijn uit losse vormen opgebouwd. De compositie van die fragmenten bepaalt het onderwerp van de penning. De ontmoeting van die fragmenten definieert de beeldscherpte [...] Mijn penningen zijn direct geboetseerd vanuit de hand en de sculpturale waarde laat zich dichtbij maar ook op grote afstand goed beoordelen. De verhouding van mijn penningen ten opzichte van het andere werk toont het karakter van een inademing tegenover uitademing. Het introverte tegenover het extroverte, bijna gekoppeld aan de winter tegenover de zomer. Het één kan niet zonder het ander'.

Geer Steyn aan het woord

'De ontwikkeling van de beeldhouwkunst is altijd het resultaat geweest van een evolutionair beeldend denken. Vaak waren de wegen onvoorspelbaar en achteraf goed te begrijpen. Zelf heb ik les gehad van beeldhouwers, sterke persoonlijkheden die een grote stempel op de academie drukten. Ik was geen kroonprins, maar in de kunst worden kroonprinsen nooit koningen.

De beeldhouwkunst is te breed om door één docent bepaald te worden. Grenzen tussen de vakdomeinen zijn vervaagd. In een klein collectief van collega's van diverse pluimage was ik verantwoordelijk voor de artistieke, drie-

dimensionale visie samen met Frank Letterie die de academie in 1988 verliet. Daarna bracht ik als enige tot aan 2011 binnen het academiecircuit de penningkunst voor het voetlicht. Vol overgave heb ik een groot aantal jaren lesgegeven, twee dagen in de week, gefascineerd door het creatieve vermogen van jonge mensen. Alle studenten van de richting "beeldende kunst" hebben in de propaedeutische fase van hun studie een penning gemaakt. Ook al zwierven zij later uit naar andere afdelingen, zij waren op de hoogte van het fenomeen en de Nederlandse insteek binnen de penningtraditie. Het heeft mij altijd prettig verbaasd hoe vindingrijk, wars en eigenzinnig jonge mensen zijn bij het vinden van oplossingen voor beeldende problemen.

Over dit fenomeen hoeven we ons geen zorgen te maken. Beeldend talent zal altijd uitgedaagd worden. Ik maak mij meer zorgen over bedding van het talent, de verschraving van het culturele klimaat rondom de penningkunst. Ooit bestond er een zelfstandig Penningkabinet in Den Haag, een beetje deftig en voorzichtig nieuwsgierig naar sculpturale visies, onder de hoede van Gay van der Meer. Daarna trok het Koninklijk Penningkabinet in bij het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden: een mooie match tussen oud en nieuw. Moderne tentoonstellingen en het internationale

FIDEM-congres 1998 werden georganiseerd. Nederland stond duidelijk op de kaart en was in het buitenland goed bekend, onder leiding van Marjan Scharloo, directeur van het Koninklijk Penningkabinet.

Later werd het museum gefuseerd tot het Geldmuseum te Utrecht. De meeste sculpturale penningen verdwenen in laatjes, weliswaar door Bruno Ninaber van Eijben ontworpen, maar voorgoed aan het oog onttrokken. Het Geldmuseum werd opgeheven en de penningencollectie verhuisde naar De Nederlandsche Bank, waar de penningen uitsluitend op aanvraag ter hand genomen kunnen worden. Het culturele penningenklimaat is nu onzichtbaar en daarmee ontstaat een situatie, waarin een jonge, geïnteresseerde kunstenaar haast het wiel moet uitvinden.

Nederland stond internationaal hoog in aanzien. De sculpturale penning bloeit, nog wel. Medailleurs als Guus Hellegers, Theo van de Vathorst, Marianne Letterie, Jos Reniers, Pier van

Leest, Elisabeth Varga, Lina Hodoroaba, Carla Klein en Elly Baltus haalden de afgelopen decennia internationale prijzen naar ons land. Mondjesmaat tonen Teylers Museum en Museum Beelden aan Zee iets van hun prachtige collectie. Gedreven door enthousiaste mensen doen zij binnen zeer beperkte mogelijkheden wat ze kunnen. Sommige medailleurs als Niko de Wit en Lucie Nijland initieerden cursussen om het speciale beeldende denken rondom de penning levend te houden. Het lijkt erop dat we daar voorlopig tevreden mee moeten zijn.' ■

Van 13 februari tot en met 15 mei 2016 zal de tentoonstelling Geer Steyn, Fragmenten in Museum Beelden aan Zee, Harteveltstraat 1, Den Haag, uitgebreid stilstaan bij het werk van Geer Steyn.

NOOT

Het citaat van Barbara Kletter is afkomstig uit ARNOLD NIEUWENDAM 'Geer Steyn – Passie en Ruimte; Lovend afscheid en opening', in: *Muntkoerier* 40 (2011) 12 p. 60-61. De overige citaten zijn afkomstig uit de nog te verschijnen publicatie GEER STEYN *Conditio en bet Niemandslan*.

Op elk gewenst moment in onze voorraad penningen kijken?

Dat kan op: www.mevius.nl

Keuze uit ruim duizend stuks vanaf de 16^e tot en met de 21^e eeuw.

Ook numismatische literatuur kunt u op onze website vinden.

Mevius Numisbooks International B.V.

Oosteinde 97, 7671 AT Vriezenveen

Tel. 0546 561 322, Fax 0546 561 352, E-mail: info@mevius.nl

Bezoek aan ons kantoor alleen op afspraak.